

Eiropas izglītības telpas stratēģiskais satvars

**Darba grupa skolu jautājumos, Apakšgrupa
vidisko ilgtspēju sekmējošas izglītības jomā**

Visas skolas pieejas ilgtspējai: galvenie
vēstījumi

EIROPAS KOMISIJA

Izglītības, jaunatnes, sporta un kultūras ģenerāldirektorāts
B direktorāts — Jaunatne, izglītība un Erasmus+
B.2. nodaļa — Skolas un daudzvalodīgums

Kontaktpersona: Deirdre Hodson

E-pasts: EAC-UNITE-B2@ec.europa.eu

*Eiropas Komisija
B-1049, Brisele*

Visas skolas pieejas ilgtspējas sekmēšanai

Galvenie vēstījumi

Manuskripts pabeigts 2022. gada jūlijā

Pirmais izdevums

JURIDISKS PAZIŅOJUMS

Šis dokuments ir sagatavots Eiropas Komisijas vajadzībām, taču tas atspoguļo tikai autoru viedokli, un Eiropas Komisija nav atbildīga par jebkādam šīs publikācijas atkalizmantošanas sekām. Papildu informācija par Eiropas Savienību ir pieejama interneta vietnē (<http://www.europa.eu>).

Drukāts	ISBN 978-92-68-03063-9	doi: 10.2766/398882	NC-07-22-782-LV-C
PDF	ISBN 978-92-68-03018-9	doi: 10.2766/849505	NC-07-22-782-LV-N

Luksemburga: Eiropas Savienības Publikāciju birojs, 2023

© Eiropas Savienība, 2023

Eiropas Komisijas dokumentu atkalizmantošanas politiku īsteno, pamatojoties uz Komisijas Lēmumu 2011/833/ES (2011. gada 12. decembris) par Komisijas dokumentu atkalizmantošanu (OV L 330, 14.12.2011., 39. lpp.). Ja nav norādīts citādi, šo dokumentu atkalizmantot atļauts ar *Creative Commons Attribution 4.0 International* (CC-BY 4.0) licenci (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>). Tas nozīmē, ka ir atļauta atkalizmantošana ar pienācīgu atsaukšanos uz dokumentu un norādēm uz grozījumiem.

Tādu elementu izmantošanai vai reproducēšanai, kuri nepieder Eiropas Savienībai, var būt jāsaņem atļauja tieši no attiecīgajiem tiesību turētājiem.

Satura rādītājs

1. Ievads	6
2. Visas skolas pieejas politikas līmenī.....	6
3. Skolēnu iesaiste	7
4. Pārmaiņu vadīšana skolās.....	7
5. Skola kā ilgtspējīga dzīvesveida piemērs	8
6. Kopdarbības un partnerības	8
7. Spēju veidošana ilgtspējas sekmēšanai	9

1. Ievads

Turpmāk izklāstītie politikas vēstījumi tika izstrādāti pēc diskusijām, kas norisinājās ES Darba grupas ilgtspēju sekmējošas izglītības jomā divās plenārsēdēs, kurās īpaši tika aplūkotas visas skolas pieejas ilgtspējas sekmēšanai. Galvenie vēstījumi ir sagrupēti sadaļās, kas saistītas ar grupas dalībnieku noteiktajiem galvenajiem tematiem.

2. Visas skolas pieejas politikas līmenī

- Lai īstenotu ilgtspēju sekmējošu mācību politiku, svarīga ir **politiskā griba un apņemšanās**. Abas ir vajadzīgas, lai atbalstītu darbības pamata līmenī. Ministrijām jāpievēršas skolu autonomijas atbalstīšanai un jānodrošina tām **iespējas un resursi, kas nepieciešami, lai veicinātu ilgtspēju sekmējošas mācības**. Tādējādi var izvirzīt vietējā līmeņa prioritātes, kā arī īstenot galvenās politikas prioritātes. Tam ir nepieciešams, lai **politikas veidotājiem**, kā arī praktiķiem, vadītājiem un studentiem **būtu izglītība**. Šajā ziņā izšķiroša nozīme ir skolotāju profesionālai izglītībai un pilnveidei, kā arī politikas apguves iespēju veidošanai tiem, kas vada iniciatīvu vietējā, reģionālā un valsts līmenī.
- Lai īstenošana būtu sekmīga, svarīga ir **sadarbība ar skolām, kā arī skolu** un izglītības jomā ieinteresēto personu **iesaistīšana** no visiem līmeņiem visā politikas izstrādes procesā, jo politika galvenokārt tiek īstenota šajā līmenī. Tas ietver arī mācīšanos no labas prakses, ja tā ir noteikta.
- Politikas veidotājiem jānodrošina **saskaņota pieeja** visām politikas darbībām, kas saistītas ar visas skolas pieejām ilgtspējas sekmēšanai. Svarīgi ir konsekventi sasaistīt dažādus elementus (piemēram, skolu mācības programmas, mācību priekšmetu mācību programmas, skolotāju izglītību), lai vēlāk nodrošinātu labāku politikas interpretēšanu vietējā un iestāžu līmenī. Tāpat arī jānodrošina, lai iniciatīvas ilgtspējas jomā būtu labi savienotas ar citām līdzīgām pieejām, piemēram, visas skola plānošanu tehnoloģiju izmantošanai.
- Ir svarīgi nodrošināt **labu līdzsvaru starp skolu autonomiju un regulatīvo vidi**. Dažkārt noteikumi (piemēram, par veselību un drošību, pārtikas produktiem ēdnīcā), piemēram, ēdnīcā nedrīkst izmantot skolu dārzos audzētu pārtiku, var ierobežot to, ko skolas var darīt saistībā ar ilgtspēju sekmējošām mācībām. Atbalsta politikā šo redzējumu var noteikt par prioritāti, liekot uzsvāru uz visu mācību ekosistēmu gan skolās, gan ārpus tām, nevis vienkārši pievērsties regulējumam.
- Ir svarīgi izprast un risināt **situāciju valstīs un starp tām**, kā arī nodrošināt **iespējas mācīties no līdzbiedriem**. Dažas valstis turpina integrēt visas skolas pieejas un ilgtspēju sekmējošu izglītību savās sistēmās. Jāņem vērā arī kultūras atšķirības. Valstīs dažas skolas ir tālāk par citām, bieži vien skolas vadības dēļ. Var atšķirties arī tas, ko pilsētas un lauku skolas var darīt ilgtspēju sekmējošas izglītības ziņā.

3. Skolēnu iesaiste

- Piedalīšanās lēmumu pieņemšanas procesā ir ļoti svarīga. **Pašnovērtēšana un profesionālizvērtēšana** būtu jānosaka par prioritāti un ilgtspējas jautājumos **būtu jāņem vērā gan atsevišķu skolēnu, gan skolas viedoklis**. Programma "[Ekoskolas](#)" tiek uzskatīta par labu piemēru jauniešu viedokļu uzklaušanai un tās ietekmei uz rīcību vietējā līmenī. Vēl viens pārliecinošs piemērs ir programma "[Jaunie vides reportier](#)", kas nodrošina jauniešiem platformu, kurā pētīt vides jautājumus un veicināt risinājumus, izmantojot pētniecisko žurnālistiku, fotografēšanu un video žurnālistiku.
- Skolām vajadzētu būt pilnvarotām **palielināt skolēnu iesaistīšanos tādos veidos, kas vairo pārliecību**. Tam ir nepieciešams politikas darbs, kas mudina jauniešus attīstīt svarīgas, bet konstruktīvas prasmes un izpratni saistībā ar ilgtspēju un ilgtspējīgu dzīvesveidu.
- Ļoti svarīgi ir izstrādāt politiku, kas **atbalsta un veicina skolēnu iekļaušanu skolas vadītā pasākuma izstrādē un īstenošanā**, pat ja bieži vien tas ir izaicinājums. Tas, ka skolēni faktiski neiesaistās prioritāšu noteikšanā skolu un ministriju līmenī, kavē darbību skolas līmenī. Lai gan ar politikas līmenī izstrādātiem vispārīgiem norādījumiem var atbalstīt šo procesu, skolas dalībniekiem ir jāatrod un jāveido savs ceļš, ņemot vērā konkrētos skolas apstākļus. [Francijas ekodelegātu modelis](#) ir labs piemērs oficiālai iekļaušanai, kurā katra vidusskolas klase ieceļ divus delegātus, kas vada ilgtspējas jautājumus skolā.

4. Pārmaiņu vadīšana skolās

- **Skolas pašizvērtējums:**
 - politikas rīcībai būtu jāveicina un jāuzsver **skolas pašizvērtējums kā mācību process, kas atbalsta skolas attīstību** un pārmaiņas, un jāizvairās no jebkādiem priekšstatiem par atbilstību;
 - **skolas pašizvērtējuma** pamatā ir jābūt ilgtspēju sekmējošu mācību **redzējumam**, kurā ņemti vērā visi skolas pieredzes aspekti. **Visu skolu pašizvērtēšanas centienu sastāvdaļai vajadzētu būt** arī ilgtspēju sekmējošu mācību izvērtēšanai, lai tā būtu iekļauta vispārējā skolas attīstības stratēģijā;
 - **ģeogrāfiskā vieta un pierādījumi**. Vispārīgie satvari ir spēcīgi politikas atbalsta līdzekļi, bet tie jāpapildina ar vietējiem kritērijiem un rādītājiem. Pierādījumu vākšana ir svarīgs process, taču ne visi iesaistītie šajā jomā var justies pārliecināti, un tiem var būt nepieciešams atbalsts ar profesionālās pilnveides vai norādījumu dokumentiem. Ungārijā [Ekoskolu](#) un "[Zaļo](#)" [bērnudārzu](#) tīklu skolas var pašas lemt par savu darbības virzienu un vajadzības gadījumā saņemt norādījumus no politikas veidotājiem.
- **Ārējais izvērtējums** (pārbaudes, novērtēšana) **var nostiprināt un atbalstīt** skolas politiku un praksi ilgtspējas sekmēšanas jomā. Inspekcija var būt galvenais viedokļu izplatītājs. Tomēr tas ne vienmēr tiek saprasts un iekļauts politikas darbā.

Pārbaudes un novērtējumi, kuri vērsti uz *formatīvu* vērtējumu, kas drīzāk palīdz, nevis tiesā, ir spēcīgi pārmaiņu veicinātāji skolas līmenī.

- Ir jāizstrādā **uzraudzība un izvērtēšana** (tostarp rādītāju izmantošana vai salīdzinošā novērtēšana, kurā salīdzina ar efektīvas prakses paziņojumiem), lai atbalstītu ilgtspējas sekmēšanu **visos līmeņos**, bet jo īpaši, lai labāk mērķorientētu resursus un apmācību skolās. Rādītāji var būt saistīti, piemēram, ar aktīvās mācīšanās pieeju ieviešanu klasē. Ar šādiem rādītājiem var atbalstīt redzējumu, kā arī reģistrēt un atbalstīt progresu.
- Lai panāktu jebkādu jēgpilnu, politikas virzītu uzlabojumu ilgtspēju sekmējošās mācībās, svarīga ir **iesaiste visos vadības līmeņos**. Īpaši kursi vadības uzlabošanai visos līmeņos ir noderīgi, bet tie vēl nav plaši izplatīti. Īpaši vērtīgi ir kursi skolotājiem un skolu vadītājiem, kuru pamatā ir vietējās mācību programmas, kā arī ārējās iespējas, ko sniedz, piemēram, jomas centri un nacionālie parki. Labs piemērs ir skolotāju profesionālā pilnveide, ko Īrijā nodrošina bezpeļņas sociālais uzņēmums "[Ilgtspēju sekmējoša izglītība](#)".

5. Skola kā ilgtspējīga dzīvesveida piemērs

- Ir ļoti svarīgi nodrošināt skolām **laiku un telpu, kurā tās ikdienā rīkojas un dzīvo ilgtspējīgi**. Skolotāji bieži vien ir pārāk aizņemti, tāpēc politikas veidotājiem ir jānodrošina, lai nebūtu jau tā pārslogoto mācību programmu un skolotāju pārslodze. Tas, ka skolas var noteikt savu darba kārtību un prioritātes, veicina radošu un vietējai situācijai atbilstošu domāšanu saistībā ar ilgtspēju sekmējošu mācību un ilgtspējīga dzīvesveida problēmu. Šādā veidā risinot jautājumus par mācību programmu un pasākumu iespējamo pārslodzi, ir svarīgi spēt izveidot labākas saiknes ar vietējām kopienām un pašvaldībām, kas ir tik svarīgas ilgtspēju sekmējošai izglītībai.

6. Kopdarbības un partnerības

- Spēcīgas un efektīvas kopdarbības ilgtspējas sekmēšanas jomā ir atkarīga no **cilvēku iesaistīšanas iekļaujošā veidā un no tā, vai viņiem tiek nodrošināti rīki, materiāli un procedūras**, ar ko izstrādāt un vadīt inovatīvus starpnozaru pasākumus, kas aptver skolas un citus ilgtspējas sekmēšanā iesaistītos dalībniekus un ieinteresētās personas. Atbalsts šajā nolūkā var ietvert politikas pasākumus, kas saistīti ar vienādranga darbībām, tīklu veidošanu un attīstīšanu un prakses kopienas atbalstīšanu. Ungārijā dažas ekoskolas sadarbībā ar vietējo sabiedrību ir uzņēmušās vietējo un reģionālo zināšanu centru lomu, un šādā veidā tās ir pārveidojušas sevi, kā arī palīdzējušas citām veidot tīklus un projektus ilgtspējas sekmēšanas jomā. Dažas skolas strādā nelabvēlīgos apstākļos (lauku, mazākumtautību bērni no nelabvēlīgas vides), un šī jaunā loma bija veids, kā tās varēja panākt atzinību no vietējiem iedzīvotājiem.
- Svarīgas ir arī **skolu partnerības** ilgtspējas sekmēšanas jomā. Daudzās valstīs ir vairāk jāveicina starpdisciplīnu mācīšana. Apmācība un atbalsts skolotājiem ar mērķi attīstīt starpdisciplīnu mācīšanu, kā arī partnerības prasmju attīstīšana var palīdzēt veidot prasmes, kas vēlāk izmantojamas ārpus skolas.

- Politikas veidotāji var efektīvi darboties par **starpniekiem** skolu un starpskolu **partnerībās**, kā arī **veicināt sadarbību, kas sniedzas pāri skolu robežām un aptver vietējās kopienās**. Finansiālā atbalsta novirzīšana var sponsorēt starpniecības pasākumus un centrus, piemēram, tos, kas tiek organizēti, izmantojot mācību tīklus Flandrijā. Tādējādi skolām ir vieglāk attīstīt un uzturēt partnerības.
- Lai attīstītu ilgtspēju sekmējošas izglītības iespējas, vērtīgas ir kopdarbības, kas **sniedz iespējas sasaistīt ikdienā, neformālo un formālo izglītību**. Tās ne tikai bagātina **skolas mācību programmu, bet arī ievieš** dažādas tradīcijas, pieredzi un viedokļus. Kopdarbības, ko īsteno, izmantojot apmeklējumus uz vietas, prakses projektus, gadījumu izpēti, līdzdalīgu izpēti un partnerību veidošanu, veicina kontekstualizētāku izpratni par ilgtspējas sekmēšanas jautājumiem un praksi un var palīdzēt pāriet no viensētnieciskas domāšanas uz sistēmās balstītu domāšanu.

7. Spēju veidošana ilgtspējas sekmēšanai

- **Profesionālā pilnveide un līderība ir savstarpēji saistītas.** Profesionālajai pilnveidei un līderībai ir svarīga loma tādas skolas atmosfēras veidošanā, kurā tiek atbalstītas visas skolas pieejas, un tās ir savstarpēji cieši saistītas. Izpratne par skolām kā *mācīšanās organizācijām* nozīmē, ka profesionālā pilnveide var notikt dažādos veidos, piemēram, starp labākajiem draugiem, mācoties no līdzbiedriem, reģionālās sanāksmēs, vietu apmeklējumos, tīklos, semināros, konferencēs u. c. Tādējādi skolotāji un skolu vadītāji ir iesaistīti tādā veidā, kas sniedzas tālāk par apmācībām un var atbalstīt tādas horizontālās mācīšanās iespējas, piemēram, praktisku pētniecību, kas ilgtermiņā var būt īpaši atbalstošas vietējā līmenī. *Cyprus TLP* piedāvā interesantu modeli šāda veida darbībām.
- Ir nepieciešama **zināšanu apmaiņa daudzos dažādos veidos**. Jauniešiem bieži ir plašas zināšanas par klimata un vides krīzēm. Noderīgi var būt zināšanu centri ideju apmaiņai un/vai ieinteresēto personu platformas dialoga veicināšanai. Platformas var būt balstītas uz tēmām/problēmām, kas kopīgas dažādām organizācijām. Skolas arī var izmantot kā mācību centrus.
- **Politikas veidotāji arī ir tie, kas mācās** par ilgtspēju, tajā skaitā par visas skolas rīcību ilgtspējas sekmēšanas jomā. Lai nodrošinātu ietekmīgas un efektīvas politikas veidošanu attiecībā uz ilgtspēju sekmējošu mācīšanu un mācīšanos, ir ļoti svarīgi nodrošināt viņiem regulāras iespējas uzlabot savas zināšanas un kompetences. Vasaras universitātes politikas veidotājiem, kas strādā šajā jomā, varētu būt viens efektīvs līdzeklis spēju veidošanai, tāpat kā mācīšanās no līdzbiedriem un pieredzes apmaiņa ar citiem politikas veidotājiem valsts un starptautiskā kontekstā.
- **Ļoti svarīga ir visu pieaugušo, tostarp vecāku un citu kopienā dzīvojošo pieaugušo, ilgtspēju sekmējošu kompetenču stiprināšana.** Pieaugušie var ietekmēt politikas veidošanu ar balsošanu, patēriņu un citām darbībām. Viņi ir arī paraugs jauniešiem un bērniem. Ilgtspēju sekmējošu prasmju veicināšana ar pieaugušo un neformālās izglītības palīdzību nodrošinātu visas skolas pieeju veiksmīgu īstenošanu un atbalstītu ilgtspēju sekmējošas iniciatīvas skolas līmenī.

KĀ SAZINĀTIES AR ES

Klātienē

Visā Eiropas Savienībā ir simtiem *Europe Direct* informācijas centru. Sev tuvākā centra adresi varat atrast tīmekļa lapā https://europa.eu/european-union/contact_lv

Pa tālruni vai e-pastu

Europe Direct ir dienests, kas atbild uz jautājumiem par Eiropas Savienību. Ar dienestu varat sazināties šādi:

— zvanot uz bezmaksas tālruņa numuru: 00 800 6 7 8 9 10 11 (atsevišķi operatori par šiem zvaniem var iekasēt maksu),

— zvanot uz parasto tālruņa numuru: +32 22999696 vai

— pa e-pastu, izmantojot šādu tīmekļa vietni: https://europa.eu/european-union/contact_lv.

KĀ ATRAST INFORMĀCIJU PAR ES

Internets

Informācija par Eiropas Savienību visās oficiālajās ES valodās ir pieejama portālā *Europa*: https://europa.eu/european-union/index_lv.

ES publikācijas

ES bezmaksas un maksas publikācijas varat lejupielādēt vai pasūtīt šeit: <https://op.europa.eu/en/publications>. Vairākus bezmaksas publikāciju eksemplārus varat saņemt, sazinoties ar *Europe Direct* vai tuvāko informācijas centru (sk. https://europa.eu/european-union/contact_lv).

ES tiesību akti un saistītie dokumenti

Ar visu ES juridisko informāciju, arī kopš 1952. gada pieņemtajiem ES tiesību aktiem visās oficiālajās valodās, varat iepazīties vietnē EUR-Lex: <http://eur-lex.europa.eu>.

ES atvērtie dati

ES atvērto datu portāls (<http://data.europa.eu/euodp/lv>) dod piekļuvi ES datu kopām. Datus var lejupielādēt un bez maksas izmantot kā komerciāliem, tā nekomerciāliem mērķiem.

■ Eiropas Savienības
Publikāciju birojs